

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ

УДК 658:005.922.1:33

Потябін М.Ю.,
студент 1 року ОС магістр
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. В статті розглянуто проблему забезпечення економічної безпеки підприємств, проаналізовано трактування поняття «економічна безпека підприємства» та систематизовано систему її основних складових.

Ключові слова: захищеність, економічна безпека, оцінка економічної безпеки, рівень безпеки, інтегральний показник економічної безпеки.

Summary. The article considers the problem of ensuring the enterprise economic security; analyzes the interpretation of the concept of "enterprise economic security" and systematize the system of its basic components.

Keywords: security, economic security, economic security assessment, security level, integral indicator of economic security.

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується динамізмом та невизначеністю в усіх її сферах, що є суттєвою перешкодою на шляху забезпечення сталого розвитку вітчизняних підприємств. Вони працюють в умовах невизначеності та непередбачуваності, стикаються з безліччю загроз щодо свого функціонування, а тому змушені шукати шляхи щодо зниження загроз своєї діяльності. У зв'язку з цим, для забезпечення стабільного та ефективного розвитку, актуальності набуває проблема економічної безпеки підприємства.

Дослідження цієї проблеми знайшли своє відображення у наукових працях дослідників, таких як Васильців Т.Г., Зубок М.І., Жихор О.Б., Ортинський В.Л., Сазонець І.Л. [1-5] та інші.

Проте, зростаюча нестабільність сучасного зовнішнього середовища значно підвищує вагомість проблеми економічної безпеки, що потребує посиленої уваги. Метою даної статті є дослідження сутності економічної безпеки підприємства та визначення її складових.

В українській економічній науці вивчення категорії «економічна безпека підприємства» відносно новий напрям розвитку. Дослідження в даному напрямку вперше з'явилися в Україні на початку 90-х років.

Проведений аналіз наукових джерел дає змогу стверджувати, що сьогодні серед вчених, які займаються питанням економічної безпеки підприємств, відсутня єдина точка зору щодо визначення поняття «економічна безпека підприємства» (табл.1).

Таблиця 1

Трактування поняття «економічна безпека підприємства»

Автор	Визначення
Васильців Т.Г. [1]	Економічна безпека підприємства – це такий стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найбільш ефективне використання ресурсів, інтелектуального та кадрового потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування.
Зубок М. І. [2]	Під економічною безпекою суб'єктів підприємництва слід розуміти стан, за якого забезпечується економічний розвиток і стабільність діяльності підприємства, банку, гарантований захист їх ресурсів, здатність адекватно і без суттєвих втрат реагувати на зміни внутрішньої і зовнішньої ситуації.
Жихор О. Б. [3]	Під безпекою підприємства слід розуміти стан його стабільної діяльності, за якого реалізуються програми, забезпечується прибуток і захист від зовнішніх і внутрішніх дестабілізуючих чинників.
Ортинський В.Л. [4]	Економічна безпека підприємства - це захищеність його потенціалу від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, прямих або непрямих економічних загроз, а також здатність суб'єкта до відтворення.
Сазонець І.Л. Покропивний С.Ф. [5]	Економічна безпека підприємства – це такий стан корпоративних ресурсів і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективне їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

З даних, наведених у табл. 1, можна простежити, що існує значна кількість підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». Проте можна зробити висновки, що економічна безпека підприємства є комплексною характеристикою, під якою слід розуміти стан найбільш ефективного використання всіх наявних ресурсів суб'єкта

господарювання, який забезпечує запобігання, послаблення або захист всіх видів потенціалу підприємства від існуючих небезпек та загроз внутрішнього та зовнішнього середовища або інших непередбачуваних обставин. Таким чином, економічна безпека підприємства забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток підприємства сьогодні і в майбутньому.

Для управління економічною безпекою підприємства важливим аспектом є визначення основних її складових. Складові економічної безпеки підприємства – це сукупність основних напрямів його економічної безпеки, істотно відмінних один від одного за своїм змістом [3].

В своїх дослідженнях Ареф'єва О.В. та Кузенко Т.Б. виділяють такі функціональні складові економічної безпеки, як: фінансова, інтелектуальна, техніко-технологічна, політико-правова, ресурсна, екологічна, соціальна, інформаційна, силова та безпека праці [6].

В свою чергу Ільяшенко С.Н. [7] вважає, що до перелічених складових економічної безпеки підприємства слід додати ринкову та інтерфейсну складові, які характеризують ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім, які складаються в ринковому середовищі та надійність взаємодії підприємства з економічними контрагентами. контрактів, тенденції розвитку та економічний потенціал підприємства.

Також є науковці, Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К., які використовують ресурсно-функціональний підхід щодо основних складових елементів економічної безпеки підприємства та окрім вже визначених складових дадають наступні: виробнича безпека; податкова безпека; безпека матеріалів; силова безпека; захист комерційної таємниці й конфіденційної інформації; комп'ютерна безпека; внутрішня безпека; безпека будинків і споруд; фізична безпека; безпека зв'язку; безпека господарсько-договірної діяльності; безпека перевезень вантажів і осіб; безпека рекламних, культурних, масових заходів, ділових зустрічей і переговорів; протипожежна безпека; радіаційно-хімічна безпека; конкурентна розвідка; інформаційно-аналітична робота; пропагандистське забезпечення, соціально-психологічна, профілактична

робота серед персоналу і його навчання з питань економічної безпеки; експертна перевірка механізму системи безпеки [8].

На погляд автора статті, виокремлення такого складу економічної безпеки є надто широким та містить у собі складові, які мають неекономічний характер, хоча і пов'язані з економічною безпекою підприємства. Отже, вважаємо, що до основних складових економічної безпеки підприємства слід віднести тільки ті, що містять лише економічні відносини або базуються на них. Проаналізувавши складові економічної безпеки, що виокремлюються різними науковцями, пропонуємо наступну систему складових та надати сутнісну характеристику (табл. 2).

Таблиця 2

Складові економічної безпеки підприємства
(узагальнено автором на основі літературних джерел [2-8])

Назва складової	Сутнісна характеристика
Фінансова	Стан найбільш ефективного використання фінансових ресурсів підприємства, виражений у досягненні найкращих значеннях фінансових показників діяльності підприємства.
Техніко - технологічна	Відображає рівень технології, що використовується на підприємстві. Забезпечення впровадження прогресивних технологій для збереження та підвищення конкурентоспроможності продукції підприємства, а також оптимізації виробничих витрат підприємства.
Кадрова-інтелектуальна	Полягає у збереженні та розвитку кадрового й інтелектуального потенціалу підприємства, передбачає ефективне управління персоналом та підвищення ефективності його діяльності тощо.
Політико-правова	Усебічне правове забезпеченні діяльності даного підприємства, чітке дотримання підприємством і його співробітниками всіх аспектів діючого законодавства.
Екологічна	Дотримання екологічних норм технології і випуску продукції, мінімізація витрат підприємства від забруднення навколишнього середовища
Інтерфейсна	Характеризує надійність взаємодії з економічними контрагентами. Передбачає забезпечення привабливості підприємства і продукції для споживачів, підвищення конкурентних позицій, можливість використання стратегії високих цін.

Слід зазначити, що система складових економічної безпеки підприємства є індивідуальною і залежить від багатьох факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання надійна економічна безпека підприємства можлива лише за комплексного і системного підходу до її організації. Ця система має забезпечувати можливість оцінити перспективи зростання підприємства, розробити тактику і стратегію його розвитку, зменшити наслідки негативного впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, а також нових загроз та небезпек.

Отже, за результатами дослідження було визначено систему складових економічної безпеки підприємства, які на думку автора статті дозволяють підприємству бути стійким до загроз внутрішнього та зовнішнього середовища та дозволяють стабільно функціонувати та розвиватися сьогодні і в майбутньому. Перспективами подальшого розвитку в цьому напрямку є створення і впровадження системи управління економічною безпекою у практичну діяльність вітчизняних підприємств.

Література

1. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: Монографія. / Т.Г. Васильців. – Львів: Арал, 2008. – 384с.
2. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навч. посіб. / М.І. Зубок, В.С. Рубцов, С. М. Яременко та ін. – К. : 2012. – 226 с.
3. Жихор О.Б. Економічна безпека: навч. посіб. / О. Б. Жихор, Т. М. Куценко. – Харків: ХІБС УБС НБУ, 2013. – 144 с.
4. Ортинський В. Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В. Л. Ортинський, І. С. Керницький та ін. – К. : Правова єдність, 2009 . – 544 с.
5. Сазонець І. Л. Міжнародні стандарти безпеки підприємств: навч. посіб. / І. Л. Сазонець. – Рівне: Волин, обереги, 2015. – 352 с.
6. Діденко Є. О. Функціональні складові економічної безпеки підприємства та їх сутність / Є. О. Діденко // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – № 251, т. 3. – С. 773-777.

7. Ільяшенко С. Н. Економічна безпека підприємства / С. Н. Іляшенко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/16196/1/2003_3.pdf

8. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 251с.

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

Селезньова Г.О.